

מקורות לשיעור בבית הרב קוק, יום ירושלים, כח' אייר תשע"ו

רוח ירושלמית / הרב יצחק חי זאגא

- א. אגרות הראי"ה לט' - דוקא ירושלים כוללת כל ארץ ישראל, ולא עיר אחרת.. וכן דברי זוהר הקדוש פרשת חיי שרה דקכ"ח ע"ב: תא חזי, ירושלם כל ארעא דישראל אתכפל תחותה ואיהי קיימא לעילא ותתא, כגונא דא ירושלם לעילא ירושלם לתתא.. ע"כ.. דעיקר הקדושה והמעלה תלוי דוקא בירושלם, שסוף כל סוף אין מקרא יוצא מידי פשוטו, דכי מציון תצא תורה ודבר ד' מירושלים דוקא, אלא שקדושת ירושלים מאירה גם כן בכל ארץ ישראל... ופשוט דמצות בנינה קודם וגדול משארי ערי הקודש.. בדרך כלל ודאי גדולה היא מצות ישיבת ירושלם מכל ארץ ישראל.. ואין צריך להאריך כלל בחשיבות ירושלים עיר הקודש, שהכתוב מעיד עליה, 'העיר אשר בחרתי' (מלכים א' יא' לב'), והיא עצמה נקראת צואר ומקום החיות, כדאיתא בתיקוני זוהר בתקונים הנוספים תקונא שתיתא, 'צוארך כמגדל השן דא ירושלם, עלה אתמר כמגדל דוד צוארך, תכשיטין דילה כהנים לויים ישראל', הרי שהיא עצמה מקום החיות כולה..
- ב. תהלים קכב' - ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו.. למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך. רש"י - יש ירושלים הבנויה בשמים ועתידה ירושלים של מטה להיות כמותה. למען. ישראל אחי ורעי. אדברה נא - אני דוד המלך שלום בך.
- ג. אגרות הראי"ה תקעא' - כשם שאנו מכירים ומאמינים, שתשועת ישראל תבא על ידי התחלה של קץ המגולה, שנעשה אנו בכח אשר נתן לנו ד' לעשות חיל, לרכוש את הארץ, לגאול אותה לעבדה ולבנותה, לכבוש אותה בכיבושים קולטוריים (=תרבותיים) ומעשיים, כן עלינו לדעת יותר ויותר, כי רוח ד' אשר על אליהו להשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, לעשות שלום בעולם, להשוות את המחלוקת, צריכה להתגלות גם בפעולה נפשית שלנו, פעולת האומה כולה, על ידי כוחותיה היותר טובים, תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם.
- ד. אגרות הראי"ה קיב' - ההרגל לצאת מתלמוד אל תלמוד, ולהנצל מאותה המארה של 'אין שלו' ליוצא ולבא', הוא מוכן עתה דוקא. כל עיקר המנוחה, בעולם וביהדות, הוא רק מפני ריבוי המאורות הזורחים ושופעים כאחת. הדרך הישנה של בחירת אחד הדרכים, ללכת בה במתון, לא תקום ולא תהיה. יותר ויותר מזה נתגדלנו ונתפתחנו. לתפוס כללות הדרכים כולם ולאגדם במנוחה שלמה ובטוחה, היא התחלת הדרך של הפיכת ע' דעור לאלף דאור, הכתוב בתורתו של ר' מאיר, שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו ולא נסוג אחרו גם מלמוד תורה מאחר..
- ה. אורות הקודש א' קמו' - את הרוחניות אין מתקנים בדורנו כי אם במילוי הגשמיות. הכחות הגשמיים של תלמידי חכמים, שנקלט יפה אור הקודש בלבבם, מוכרחים לחזק. ואי אפשר לכחות גשמיים שיתחזקו ולא יורידו את הערך הרוחני והמוסרי ממעלתו, כי אם כשהאורה המחשבת תהיה גדולה עמוקה ורחבה. וזה אי אפשר כי אם כשהעסק ברוי תורה יהיה גדול ומזהיר.. האומץ של החלק הקדוש ביותר שבאומה, הוא בונה את הכל, הוא נותן כח באומה, ובעולם, לרומם את יסוד החיים, ולהופיע אור בנשמות רבות, יסודיות, שכל אחת מהן מחיה עולם מלא.
- ו. אורות התשובה יב' יב' - יש שמחשבה יורדת ממרומי גדולתה וממקור טהרתה, מפני שאחרי אשר נתגשמה במעשה ובחיים, טפלו בה אנשים שאינם הגונים.. הדברים הולכים כך עד בוא התור, שמתעוררים עדיני לב חמושים בכח צדקת ד', והם עולים עד ראש הפסגה של מקור טהרת המחשבה, ומתעמקים בתוכיותה, מכניסים בה את הטוהר שבנשמתם, את כוונותיהם העדינות ומחשבותיהם הזכות. ומתוך כך, זו המחשבה הכללית בעצמה, שמפני מכאוביה הרוחניים, מדקירת הקוצים הסובבים אותה, היא מוטלת עייפה בחולשת כח, בתרדמת מות, וכמעט באין רוח חיים, מתעוררת היא ומתחלת להשפיע על כל הניגשים אליה, טל חיים בהוד גבורה מפנימיותה, ואז מתעלים בעילויה כל הדבקים בה.
- ז. אגרת תקמא' - ..הלאומיות הכפרנית, האומרת בקול חצוף, שאין לה חלק בכל קודש.. הכח המוסרי היסודי שצפון בקרבה - דוגמת שם המפורש שבפי צלמו של נבוכדנאצר.. שאי אפשר.. לידות בה אבן, שלא יהיה כרוגם איקונין של מלך - הוא האומר "כללות האומה", הגוי כולו השגור בפיח.. אסור לנו להפריד ולפרר, אסור לנו לומר: "זהו שלנו ואנו דואגים עליו, וזהו לא שלנו". כשנעסוק לפעמים בפרטים בודאי נפלה בין איש לאיש ובין סיעה לסיעה לפי ערכם, אבל כשאנו מתרוממים אל התוכן היסודי כולל הכל, אין אנו רשאים להבדיל בו בין טובים לרעים, ועל דעת המקום ועל דעת הקהל הננו מוכרחים להתפלל עם העבריים ג"כ, ותקות לבבנו צריכה להיות מקפת את הכל, את הכלל כולו, ובכל ערכיו. "להתפלל עם העבריים" אני אומר, אך לא להתחשב עם דעותיהם העבריות, לא להזמינם במחיצותינו בתור פועלים ומנהיגים, אבל להתפלל, כלומר: לדרוש בלב ונפש את שלום הכלל כולו וישועתו, במובן היותר רחב..
- ח. אגרות הראי"ה תקמז' - ..נכבדה היא ההכרחיות של הכנתנו לקראת מערכה פוליטית נובעת ממקור הקודש. סוכת דוד נופלת היא במעמד הפוליטי כעת, מפני שאין קורא בשם ד', ואין מדבר בחזקה, באומץ לב ורוח, נגד כל העמים, כי את מעמדם הם מהרסים, אם הם מעכבים את גאולתנו..
- ט. אגרות הראי"ה תתקה' - ואנוכי מוטב לי שאקרא שוטה כל ימי, ואת אש אלוקים הבוער בנשמתי לא אעצור. את השלהבת המתלקחת בלבבי מוכרח אני ליתן לה מקום להגלות, ישמע הדבר או ילעג, איני אחראי שהתנועה ירושלים תהיה רבת אוניס במעשיה אבל מובטחני שמסילות אל הלב תסלול, היא תקים את התנועה הציונית משפלותה הרוחנית, שהיא הולכת ומשתקעת בה, בכל צעד שהיא צועדת למעלה בגדולתה החמרית, המתנוצצת לפנינו.. אל יאמרו שכורי הנכריות הנה המוהיקנים האחרונים, נגררים הם אחרינו, ירעו עד שישתאבו, ודור חי יקום ויאמר בגאון: השלכתי את כל סבל הירושה ולאום אירופאי חדש נוצרתי. והאמרה הזאת מלאתי צחנת רקבון, היא עולה מכל התכונה העכשווית בארץ ובחו"ל.. נרומם את דגל ציון על ידי הוד דגל ירושלים, אשר יתנוסס עמו יחד, נלך קוממיות נאמר לציון מלך אלוקיך..

הכנה לשיעור 'רוח ירושלמית' / הרב יצחק חי זאגא

אגרות הראי"ה ג' תתסז'

מכתב גלוי מהרב קוק

רבנים, קהלות חבורות, ויחידים, ענו על קריאתנו, ביותר מוקדם, תנו לנו אומץ ליסד את בנינו הקדוש של כל ההסתדרות של כל עמנו הישראלי הכשר לבנין הארץ ותחית האומה תחת דגלנו הקדוש דגל ירושלים.

לעולמנו המכובד הכשר של שלמי אמוני ישראל

יהודים כשרים! אנחנו קוראים לכם, בואו להעבודה הקדושה לבנות את עמנו הישראלי, על אדמת קדשנו א"י, בואו אלינו, התאחדו כולכם תחת דגל "ירושלים", אשר אנחנו מרימים אותו לפני כל העולם הכשר הישראלי.

הכל יודעים שיש במציאות "דגל ציון" [הציונות החילונית – י.ח.ז.], הוא מאחד חלק ידוע של אחינו על היסוד של ענייני הישראליים העולמיים בארץ ישראל. נמצאים אמנם רבים, רבים מאד אשר לא נכנסו בהתאגדות ההסתדרות של אותם שנושאים את "דגל ציון", ורבים מרגישים בעצמם לאי אפשרות לפנייהם להכנס בתוך ההסתדרות. אין אנו מדברים עד כמה הדבר הוא צודק או בלתי צודק, אבל בפועל הלא המצב הוא ככה.

אבל הלא דבר שאי אפשר הוא שהחלק היותר גדול, היותר לבבי ויותר תמים מישראל, שהם הרוב של העולם הכשר הישראלי, יהיה נשאר ועומד ממרחק אצל המאורעות הנפלאות של הזמן הנוכחי, ולא ירים את ידו לטובת הבנין הקדוש של אומתנו על אדמת קודשה בשביל אותם העכובים..

לזאת מרימים אנחנו, לפני כל העולם הכשר הישראלי, את דגל "ירושלים" שיסתדרו תחתיו כל כשרי ישראל לכוון את העבודה של בנינו בארץ ישראל, על פי אמתתו של הרוח הישראלי הכשר, בגאון ובאומץ נשא את דגלנו הכשר הישראלי את דגל ירושלים.

'ציון' ו'ירושלים' הן זו אצל זו, מאז מראשית תולדותנו התבלט שם ציון אצל ההבטאה של מלכותנו, כוחנו העולמי, שהוא הנהו גם כן ודאי קדוש מצד עצמו, והוא משמש את כל המטרות הקדושות של עמנו, שהוא הוה ויהיה לעד ממלכת הכהנים וגוי הקדוש של העולם כולו. אמנם "ירושלים" מבטאת בהבלטתה את המטרה של קדושתנו מצד עצמה בתור המגמה היותר גבוהה באידיאליותה של הויתנו הישראלית בעד עצמנו ובעד האנושיות כולה, המקום של בית המקדש, בית תפילה העתידי של כל העמים, המקום שבו ישבו הסנהדריה הגדולה אשר ממנה יצאה תורה לכל ישראל, זה מציין השם "ירושלים".

..אומתנו בטאה באחוליה העמוקים, בתפילותיה הקדושות לשיבת השכינה ל"ציון", דוקא על ידי בנין "ירושלים", על ידי קדושת בית המקדש, על ידי ההתרוממות של הקדושה האלוקית עלינו ועל ידנו על העולם כולו. את המטרה הכשר הזאת חפצים אנחנו לבטא על ידי דגלנו דגל "ירושלים", שאנחנו מקוים שילך במצב של שלום עם דגל "ציון", עד אשר אנחנו וכל העולם כולו נכיר שהעניינים העולמיים של ישראל לשוב אל ארץ ישראל, בתור עם שלם, והעניינים המקודשים, עצם המגמות הכשרות, מתאחדים הם במיטב האחוה זה עם זה..

אגרות הראי"ה ג' תתקה'

וכי לא דים הם המעשים הגדולים, שהם נעשים בימינו לעינינו, להכיר גלוי בקרב בית ישראל ובעולם כולו, שהתנועה הלאומית המקושרת לבנין האומה בארץ ישראל, היא תנועה אלוקית גלויה, וקדוש ישראל בראה.. וכי לא הגיע הזמן שתתנער כבר תנועת התחיה מרסיסי טל הילדות שלה, שאינה יכולה על ידה להגיד בהתגלות לב את אמרתה הגדולה, אמרת דעת ד' אלוקי ישראל, אשר רוחו מתהלכת ועומדת בתוכנו וגם כעת אשר זרוע ד' נגלתה לעין כל גוים, עדיין נחבש את פנינו בטמון ונרטן את הלחישות האירופאיות שהן דוחקות את אויר החיים של נשמתנו. תאות ההתדמות אל אותם העמים המכוסים בחושך, אשר אכלנו בכל פה, התקום ותחיה עוד להכנס כמו ארס בתוכיותה של תנועת תחיתנו. היעמוד ליבנו אם תהיה הציוניות נערכת גם כעת, בעת אשר אור גואל ישראל ומושיעו הופיע

זאת לראיה (ע"ר)

עליה, רק בערכה של איזה תנועה מודרנית אשר הלב מהסס על קיומה ובטחון עמדתה. זה חביבי לא אוכל לסבול בנפשי.

ואנוכי מוטב לי שאקרא שוטה כל ימי, ואת אש אלוקים הבוער בנשמתו לא אעצור. את השלהבת המתלקחת בלבבי מוכרח אני ליתן לה מקום להגלות, ישמע הדבר או ילעג, איני אחראי שהתנועה ירושלים תהיה רבת אוניס במעשיה אבל מובטחני שמסילות אל הלב תסלול, היא תקים את התנועה הציונית משפלותה הרוחנית, שהיא הולכת ומשתקעת בה, בכל צעד שהיא צועדת למעלה בגדולתה החמרית, המתנוצצת לפנינו.

חבה וכבוד אני רוחש להמזרחי, בכל לב הנני שואף לפתוחו והתרחבותו, אבל אל יאמרו שכורי הנכריות הנה המוהיקנים האחרונים, נגררים הם אחרינו, ירעו עד שיסתאבו, ודור חי יקום ויאמר בגאון: השלכתי את כל סבל הירושה ולאום אירופאי חדש נוצרתי. והאמרה הזאת מלאתי צחנת רקבון, היא עולה מכל התכונה העכשווית בארץ ובחו"ל. אוי לנו כי שודדנו.. נרומס את דגל ציון על ידי הוד דגל ירושלים, אשר יתנוסס עמו יחד, נלך קוממיות נאמר לציון מלך אלוקיך..

מיד שתדע האומה שלתחיה הלאומית ישנם שני עמודים ושניהם חזקים, עמוד הקודש ועמוד החול, אז שניהם יחד יתקדשו, והמונים המונים יאספו אל הדגלים, שהם באמת דגל אחד, בעל דו פרצופים, או שני כרובים אשר פניהם איש אל אחיו.

מאמרי הראי"ה עמ' 298

ירושלים

מראש הררי קודש, ממעמקי נשמת ישראל, תחית האומה נובעת. החיים האיתנים, המפכים בעמנו ומעוררים אותנו לתחיה אחרי שנת מות עמוקה של גלות וקשה ומרה, הלא הנם החיים של נשמת ישראל השלמה, נשמת הגוי כולו. לא חלק ממנה, לא איזה כשרון מיוחד מכשרונותיה, כי אם רוח החיים השלם, בכל גבורתו, בכל צביונו ותפארתו. והמטבע הבולטת לרוח נצח זה נחתם בכליל שלמותה בעיר האלוקים, "ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו". רוח החיים החי לעולמי עד, הדעה עליונה והנצחית, מצא את מנוחתו בהר ציון אשר אהב סלה. וישראל הוא יודע את זאת בעומק חיי נשמתו, יודע הוא שהוא צריך להתכונן ולהיות לעם, הוא יודע שארץ צריכה היא לעם, יודע הוא שעם צריך לכל קניני החומר וכל קניני רוח, לחיי עבודה ופעולה, לאכרים, כורמים ויוגבים, לחוצבים, בונים ופסלים, למושכי שבט סופרים וכל מיני אומנים שונים, ואת כל הכשרונות הללו רוצה להוציא מכח אל הפועל מרוחו העשיר והער. אבל יותר מכל זה יודע הוא: שיש לו נשמה עליונה ורוממה, שהוא עם אלוקי עולם, עם פלאי פלאות, מקור אמונות אומן, מקור חיי הרוח העולמיים, מעין אור ד', ונשמת א-ל חי העולמים בו חיה..

הננו הולכים ומגששים כעורים קיר כל ימי התחיה הלאומית, מעת אשר הוכרה בשמה בארץ החיים. הרגש החזק המפעם בקרבנו הוא הרבה יותר עז וטהור, הרבה יותר גדול ונשא, מכל ההסברים השונים, אשר אנו תמיד מתאמצים להסבירו. לבושים צואים אנחנו מלבישים את בן המלך, כי לא נוכל בנשמותינו הרצוצות לתאר את גדלו, גדלנו. מה איומות הן המחשבות אשר עלו על הלב מראשית ימי התגלות תחיתנו הלאומית עד כה. מחשבות שאם היה בהן קורטוב של אמת היו יכולות להמית גם עם חי, וק"ו שאין בהן כח להחיות עם מת.

אבל כל אלה המחשבות הזרות וכל אורחות התוהו ודרכי החיים האפלים היוצאים מהן, לא יכלו לנגוע עד מה בעצמה של נשמת אלוקים חיים ההולכת ומתגברת בתוכנו ומקיצה אותנו לתחיה, מבשרת ציון העומדת על הר גבוה האומרת לערי יהודה: הנה אלוקיכם.

וזהו העד היותר נאמן על שלמות נשמת אלוקים חיים המפעמת במסתרים בתוך תנועת התחיה שלנו, כי לא הגיוני לבב אנוש ולא רוח בשר חציר הגה את כל החזון הגדול הזה של תחיתנו, כי אם דבר ד' הוא וזרם אור א-ל-אלוקי ישראל הוא המתגלה בכל תנועותינו הקטנות עם הגדולות, הוא ההולך לפנינו לישר הדורים והוא שוכן עמנו גם בכל טומאותינו, מצמצם את כח גדלו לפי מדת כח גונו השבור ולפי חילה של נשמתנו הרסוקה, ששניהם יחד שבים לתחיה בהדרגה איטית..